

ANBEFALET

af Søren Høgh Ipland @sorenipland

BOG 'FRI' Lea Ypi, 2021, Informations Forlag

En fængslende bog om frigørelsens ufrihed

En bog om kommunismens fald og 1990'ernes katastrofale liberalisering i Albanien. Det lyder måske knastørt? Nå, men det er det altså ikke.

For med 'Fri' har Lea Ypi – professor i politisk teori på London School of Economics – nemlig præsteret en fængslende og rørende erindringsbog, som nok udspiller sig i et snævert hjørne af Europas historie, men som samtidig emmer af bredt perspektiv. På at være datter, samfundsborger, menneske og fri.

Vi møder Ypi, da hun er barn i 1980'ernes kommunistiske Albanien. En syret parallelverden, hvor alle børn lærer at elske deres 'onkler', statsoverhovedet Enver Hoxha og den smilende Josef Stalin. Hvor en Coca Cola-dåse på hylden er det ultimative statussymbol i hjemmet. Og hvor din 'biografi' er altafgørende for dine rettigheder og muligheder i livet.

Disse første kapitler minder om andre fortællinger, hvor mere eller mindre forudsætningsløse børn forsøger at skabe mening i totalitære samfund. 'The Spirit of the Beehive', 'Caging Skies' eller 'Pans Labyrinth' fx.

Brudstykker af et skolegårdsrygte her, en opdigtet forklaring fra de voksne der. Det hele smelter sammen i den barnlige forestillingsverden. I et undrende blik, der ikke tager noget for givet. Og her ligger måske også grunden til, at den slags fortællinger har det med at gøre indtryk: Som læser tvinges man nemlig ud af sine egne fordomme, man overtager barnets nysgerrighed. Det er øjenåbnende.

I 1990 går Albaniens Arbejdets Parti så fra at være partiet til et af partierne. Det kommunistiske styre falder og baner vej for demokratisk pluralisme og intens vestlig indflydelse. Her begynder del to i Ypis bog.

Men selv om bogen hedder 'Fri', så er vi ikke ude i en simpel sejrshistorie, hvor det demokratiske, liberale og åbne samfund triumferer, så alle kan leve lykkeligt til deres dages ende.

For selv om regeringens hof-teoretiker nu hedder Milton Friedman og ikke Karl Marx, bliver 1990'ernes albanske virkelighed som bekendt blodig, kleptokratisk og, ja, ufri. Den kosmiske fremskridtstro på, at mennesket automatisk bevæger sig mod en demokratisk endestation har Ypi ikke meget tilovers for.

Ideologer – uanset farve – har ellers en tendens til at tro, at historien flyder i en bestemt retning. For marxisterne

mod kommunismens fællesejede frihed. Hos liberalisterne mod de frie individers åbne fællesmarked. Ypis historiesyn er heldigvis mere nuanceret og realistisk. Hos hende er historien altid til forhandling. Den er noget, som mennesker skaber i kamp og kærlighed.

Derfor ender 1990'ernes frigørelse heller ikke lykkeligt. For friheden fra det gamle styre førte også til tabet af solidaritet, til nedarvede privilegier og korrupt uretfærdighed.

Det gode samfund kan ikke nøjes med den negative frihed, hvor ingen skal fortælle mig, hvad jeg må og ikke må, konkluderer Ypi. Vi har også brug for den positive frihed til at blomstre.

Ypi er klog, og hun skriver som en drøm. 'Fri' er fængslende, lærerig historieundervisning. Det er simpelthen en god bog.

Læs den, hvis du kan lide:

Christine Leunens:
'Caging Skies'
(filmatiseret som 'JoJo Rabbit')

Hannah Arendt:
'Totalitarismens oprindelse'

Czeslaw Milosz:
'Sindet i lænker'

Michael Rosen:
'Worker's Tales: Socialist
Fairy Tales, Fables, and
Allegories from Great Britain'

VINCENT F. HENDRICKS

Professor, dr. phil., ph.d. Leder af Center for Information og Boblestudier på Københavns Universitet. Aktuell med bogen 'Sandhedsministeriet' skrevet sammen med Camilla Mehlsen.

Hvad læser du for tiden?

Netop nu har jeg kastet mig over nyudgivelsen 'The Contrarian – Peter Thiel and Silicon Valley's Pursuit of Power' skrevet af Max Chafkin, der er journalist ved Bloomberg.

Bogen handler om techpioneren Peter Thiel, der startede PayPal og er en af de første aktionærer i Facebook, Zuckerbergs mentor. Senest står Thiel bag Palantir, der er et overvågningsforetagende med store kontrakter med det amerikanske militær og efterretningstvæsen. En historie om begavelse og bestialsk magtfuldkommenhed, der delvist gennemsyrrer Silicon Valley ideologisk som infrastrukturelt.

Er du blevet opslugt af et emne på det seneste?

Opmærksomhedøkonomi – og hvordan opmærksomhed for os som erkendende væsner er en meget vigtig kognitiv ressource, men som i informationstidsalderen er blevet et kapitalaktiv med os mennesker som mulige krigsskadeomkostninger. Det er et tema, som Camilla Mehlsen og jeg netop har udgivet en bog om: 'Sandhedsministeriet: Techplatformenes indflydelse på tidens fakta, følelser og fortællinger.'

Hvilke kulturelle perler burde alle kaste sig over?

Alan Parkers filmperle fra 1987 'Angel Heart' med Robert De Niro og Mickey Rourke gjorde et uudsletteligt indtryk på mig. En optrevlingshistorie med en detektiv spillet af Mickey Rourke, der har skåret en pagt med djævelen og gradvist erkender, at den person, som skikkelsen Louis Cyphre (Lucifer ... spillet af Robert de Niro) beder ham om at finde, er Rourke selv.